

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.410.007.05.2016
P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 września 2015 r. do czasu zakończenia kontroli oraz okres poprzedzający w zakresie działań i danych niezbędnych do dokonania oceny w badanych obszarach.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontroler	Zbigniew Biegaj, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/8/2016 z dnia 13 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Daleszycach (dalej: Zespół), w tym Szkoła Podstawowa im. M. Sołtysiaka „Barabasza” w Daleszycach, ul. Sienkiewicza 11, 26-021 Daleszyce (dalej: Szkoła).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem Szkoły od dnia 1 września 2011 r. jest Tomasz Pleban (dowód: akta kontroli str. 2)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W kontrolowanym okresie w Szkole w niepełnym zakresie zapewniono bezpieczne i higieniczne warunki uczenia się.

Tylko uczniom klas IV-VI zapewniono stałe godziny rozpoczęcia zajęć szkolnych. W połowie oddziałów zajęcia nie były rozłożone równomiernie w poszczególnych dniach tygodnia. Zajęcia wymagające pracy statycznej i zwiększonej koncentracji lokowane były po piątej godzinie lekcyjnej (w sześciu z siedmiu oddziałów klas IV-VI) lub grupowane w tzw. „bloki” (w pięciu z siedmiu oddziałów tych klas).

Teren i budynek Szkoły spełniały większość obowiązujących wymogów w zakresie bezpieczeństwa i higieny. Zorganizowano bibliotekę oraz zespół rekreacyjno-sportowy, który nie zaspokajał w całości potrzeb w zakresie lekcji wychowania fizycznego, tym niemniej Szkoła zagwarantowała uczniom możliwość korzystania z boiska Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Daleszycach.

Uczniom formalnie zapewniono miejsca, w których mieli możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, jednak zaproponowane rozwiązania – w przypadku klas IV-VI – były нефункционалне, co mogło być przyczyną noszenia przez 75,3% uczniów zbyt ciężkich plecaków (ciężar powyżej 10% masy ich ciała). Ponadto 32,3% uczniów korzystało z mebli niedostosowanych do ich wzrostu.

Wszyscy nauczyciele przeszli szkolenia z udzielania pierwszej pomocy, a apteczki w pomieszczeniach Szkoły były wyposażone kompletnie.

Szkoła nie zabezpieczyła skutecznie uczniów przed dostępem, za pośrednictwem Internetu, do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. Według stanu na dzień 30 września 2015 r. w Szkole uczyło się 432 uczniów w 18 oddziałach². Liczba uczniów w klasach wynosiła od 18 do 28 osób, w tym w klasach I-III od 18 do 27, a w klasach IV-VI od 21 do 28.

W siedmiu z ośmiu oddziałów klas I-II liczba uczniów nie przekraczała 25, tj. limitu określonego w art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³, a w jednej klasie (II d) wynosiła 27.

(dowód: akta kontroli str. 4-10)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Liczba uczniów w klasie II d na dzień 30 września 2015 r. wynosiła 27. Ilość uczniów w tym oddziale wzrosła w dniu 1 września 2015 r., ze względu na fakt złożenia wniosku przez rodziców zamieszkałych w miejscowości Cisów, skąd dzieci są dowożone. Dzieci zostały przydzielone do klasy II d ponieważ w tej klasie już uczyły się dzieci dojeżdżające z tej miejscowości. Zgodnie z art. 61 ust. 3 b odstąpiłem od podziału, o którym mowa w ust. 3 a na wniosek rady oddziałowej o której mowa w art. 53 ust. 2 pkt 1 oraz po uzyskaniu zgody organu prowadzącego.*

(dowód: akta kontroli str. 4-8, 221-228, 243-244)

Dyrektor Szkoły uzyskał zgodę organu prowadzącego, o której mowa wyżej.

(dowód: akta kontroli str. 4-8)

Kwestię niezatrudnienia asystenta nauczyciela w oddziale o zwiększonej ponad limit liczbie uczniów omówiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

1.2. Analiza organizacji zajęć dydaktyczno-wychowawczych wszystkich 18 oddziałów w roku szkolnym 2015/2016 wykazała, że częściowo spełniały one zasady higieny pracy umysłowej⁴:

- we wszystkich siedmiu oddziałach klas IV-VI zajęcia w poszczególnych dniach tygodnia rozpoczynały się o stałej porze;
- w jednym z siedmiu oddziałów klas IV-VI zajęcia, w trakcie których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja (przyroda i matematyka) ulokowane były na początku lub w środku zajęć;
- w dwóch z siedmiu oddziałów klas IV-VI uwzględniono zasadę naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze.

(dowód: akta kontroli str. 11-17)

Długość przerw między zajęciami wynosiła od pięciu do 15 minut. Przerwy piętnastominutowe wyznaczone były po czwartej i piątej godzinie lekcyjnej, pozostałe trwały po 5 minut. Zajęcia wychowania fizycznego lokowane były na pierwszych sześciu godzinach dziennego rozkładu zajęć.

(dowód: akta kontroli str. 11-17)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Do Szkoły uczęszczają uczniowie z następujących miejscowości: Daleszyce, Danków, Niwy, Cisów, Kranów, Wójtostwo, Widelki. Niektóre z nich położone są w odległości nawet 18 km od Szkoły. Dzieci dowożone są do Szkoły autobusem szkolnym. Zdarza się, że najdłuższe kursy trwają nawet do 1,5 godziny. Stąd liczne wnioski rodziców, aby niektóre przerwy zostały skrócone do 5 minut, co znacznie skróciło czas pracy szkoły, a co za tym idzie czas powrotu do domu. Jest to szczególnie zasadne w okresie zimowym, kiedy dzieci wracają do domu po zachodzie słońca.*

(dowód: akta kontroli str. 221-226)

² W tym spoza rejonu Szkoły było 69 uczniów.

³ Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

⁴ Zalecenia Głównego Inspektora Sanitarnego (Poradnik do oceny higieny procesu nauczania – uczenia się w szkole podstawowej).

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Uczniom żadnego z 18 oddziałów nie zapewniono higienicznego rozkładu zajęć, uwzględniającego potrzebę równomiernego obciążenia w poszczególnych dniach tygodnia:
 - w 11 oddziałach (z 18 badanych) maksymalna różnica w czasie rozpoczęcia lekcji w poszczególnych dniach tygodnia wynosiła więcej niż jedną godzinę lekcyjną;
 - w dziewięciu oddziałach⁵ (z 18) liczba godzin lekcyjnych nie została rozłożona proporcjonalnie na wszystkie dni tygodnia;
 - w planach zajęć sześciu⁶ z siedmiu oddziałów klas IV-VI stwierdzono lokowanie zajęć, wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich lekcjach (po piątej godzinie lekcyjnej);
 - w przypadku pięciu⁷ z siedmiu oddziałów klas IV-VI w planach lekcji nie uwzględniono zasady naprzemiennego rozmieszczania w danym dniu zajęć o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze, tj. stwierdzono przypadki występowania kolejno matematyki i przyrody. (dowód: akta kontroli str. 8-9)

Stanowiło to naruszenie § 10 ust. 3 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁸ oraz § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁹.

(dowód: akta kontroli str. 11-17)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *ww. stan jest wynikiem możliwości lokalowych placówki oraz rozległym obwodem szkolnym. W placówce funkcjonuje obecnie 18 oddziałów, w tym 11 oddziałów I-III oraz 7 oddziałów IV-VI, dla których Szkoła udostępnia 13 sal lekcyjnych. Część oddziałów jest dzielona na zajęcia na grupy (np. zajęcia komputerowe lub zajęcia j. angielskiego) co wymaga dostępności kolejnych sal lekcyjnych. Pozostałe sale to sala gimnastyczna, ruchowa, informatyczna, biblioteka, świetlica oraz sale przeznaczone dla oddziałów „0”. Zatem liczba sal nie jest wystarczająca dla 18 oddziałów funkcjonujących w Szkole. Należy dodać, że dzieci uczestniczące do placówki dowożone są z różnych miejscowości. Najdalej położona miejscowość leży nawet 18 km od Szkoły. Nie jest możliwe dowiezienie wszystkich dzieci na jedną godzinę z tak rozległego obszaru, tym bardziej, że jeden kurs trwa nawet do 1,5 godziny. Konieczne było zatem wprowadzenie dwuzmianowości dla niektórych oddziałów. (...) Sytuacje, w których wystąpiły przypadki umiejscowienia przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji na szóstej i siódmej godzinie lekcyjnej były spowodowane stanem kadrowym w placówce. Szkoła dysponuje bowiem dwoma matematykami zatrudnionymi na 1 oraz ½ etatu. W momencie gdy jeden z matematyków zgłosił mi fakt poddania się zabiegowi chirurgicznemu i leczeniu szpitalnemu powstała konieczność zapewnienia kontynuacji zajęć z tego podmiotu przez drugiego matematyka oraz dostosowania planu do możliwości kadrowych. Po zakończeniu rekonwalescencji plan został dostosowany do stosownych przepisów.*

(dowód: akta kontroli str. 221-226)

2. W klasie II d, w której zwiększono liczbę uczniów ponad limit 25 osób, nie zatrudniono asystenta nauczyciela. Było to niezgodne z art. 61 ust. 3d ustawy o systemie oświaty, który stanowi, że jeżeli liczba uczniów w oddziale klas I-III szkoły podstawowej zostanie zwiększona zgodnie z ust. 3b i 3c w szkole zatrudnia się asystenta nauczyciela, który wspiera nauczyciela prowadzącego zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze w tym oddziale.

⁵ Klasy: I a, I c, I d, II a, II b, II c, II d, III a, III b.

⁶ Klasy: IV a, IV b, V a, VI a, VI b, VI c.

⁷ Klasy: IV b, V b, VI a, VI b, VI c.

⁸ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.

⁹ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm. (dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny).

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Nie zatrudniłem asystenta nauczyciela prowadzącego zajęcia dydaktyczne ponieważ nie dysponowałem w zaplanowanym budżecie na 2015 rok odpowiednimi środkami finansowymi. Jednocześnie informuję, że od 25 listopada 2015 r. liczba uczniów uległa zmniejszeniu ponieważ jeden z rodziców przeniósł dziecko z ww. klasy do Szkoły Podstawowej w Słopcu. W pozostałych trzech oddziałach liczba uczniów jest na poziomie 25.*

(dowód: akta kontroli str. 4-8, 221-228, 243-244)

Uwaga dotycząca badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że przerwa międzylekcyjna powinna umożliwiać uczniom krótki odpoczynek, załatwienie potrzeb fizjologicznych oraz przejście z klasy do klasy, a także zachowanie higieny osobistej po zajęciach wychowania fizycznego. W związku z powyższym, w ocenie NIK, przerwa 5-minutowa jest zbyt krótka.

Ocena cząstkowa

Szkoła zorganizowała pracę uczniom w sposób nie w pełni zgodny z zasadami higieny procesu nauczania, bowiem 61,1% oddziałów rozpoczynało lekcje w poszczególnych dniach tygodnia o różnych godzinach, a w połowie oddziałów liczba godzin lekcyjnych nie została rozłożona proporcjonalnie na wszystkie dni tygodnia. W planach lekcji 85,7% oddziałów klas IV-VI stwierdzono przypadki lokowania przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich godzinach lekcyjnych, a w 71,4% oddziałów klas IV-VI nie uwzględniono zasady naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. Szkoła, zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 2, 3 i 5 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania z:

- biblioteki (w dni robocze w godzinach od 8.00 do 14.00);
- świetlicy (od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 15.00);
- zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych składającego się z dwóch sal gimnastycznych oraz placu zabaw „Radosna Szkoła”.

(dowód: akta kontroli str. 54-59)

Na 14 kwietnia 2016 r. (dzień oględzin):

- tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego, wymagane § 31 ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, umieszczone były w salach gimnastycznych i na placu zabaw;
- bramki, kosze oraz słupki do gry zamocowane były na stałe, tj. zgodnie z wymogami określonymi w § 31 ust. 4 rozporządzenia;

Uczniowie Szkoły korzystali z boiska znajdującego się w pobliżu (przy Gimnazjum Jana Pawła II w Daleszycach), na podstawie umowy zawartej pomiędzy Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Kultury w Daleszycach a Szkołą. Boisko spełniało, w dniu oględzin, wymagania określone w § 31 ust. 4 i 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 54-57, 233)

2.2. Na 14 kwietnia 2016 r. (dzień oględzin) stan terenu i budynku Szkoły w zakresie spełniania wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa i higieny był następujący:

- stosownie do § 5 ww. rozporządzenia plan ewakuacji Szkoły umieszczono na każdym piętrze w widocznym miejscu na wprost schodów oraz w pokoju nauczycielskim i sekretariacie Szkoły. Drogi ewakuacyjne oznaczono w prawidłowy sposób (trwale i wyraźnie);
- teren Szkoły był ogrodzony i zapewniono jego oświetlenie (§ 7 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ww. rozporządzenia);
- zapewniono równą nawierzchnię wszystkich dróg i przejść (kostka brukowa i nawierzchnia asfaltowa). Boisko, z którego korzystali uczniowie Szkoły, miało równą nawierzchnię (§ 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia);
- otwory kanalizacyjne i studzienki były zabezpieczone, stosownie do wymogów określonych w § 7 ust. 3 rozporządzenia;

- wyjścia poza teren Szkoły zostały zabezpieczone w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię (§ 7 ust. 4 rozporządzenia);
- wejścia do pomieszczeń, do których był wzbroniony dostęp osobom nieuprawnionym (kuchnia, kotłownia) były oznakowane znakami zakazu wejścia oraz zamknięte (§ 15 rozporządzenia);
- otwarte biegi pomiędzy schodami były zabezpieczone kratami (§ 16 ust. 2 rozporządzenia).

(dowód: akta kontroli str. 54-57)

2.3. We wszystkich pomieszczeniach sanitarno-higienicznych zapewniono ciepłą i zimną bieżącą wodę oraz środki do higieny osobistej, stosownie do § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 54-57)

2.4. Przeprowadzona na zlecenie NIK¹⁰ przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kielcach (dalej: PPIS) kontrola wykazała m.in., że:

- 67,7% ze sprawdzonych stanowisk pracy uczniów dostosowanych było do wymogów ergonomii¹¹;
- meble szkolne (stoliki i krzesła) zakupione w grudniu 2014 r. posiadały stosowne certyfikaty.

(dowód: akta kontroli str. 120-123)

2.5. Powierzchnia sal lekcyjnych przypadająca na jednego ucznia wynosiła od 1,30 do 2,90 m². W siedmiu salach lekcyjnych (spośród 15 sprawdzonych) powierzchnia przypadająca na jednego ucznia nie przekroczyła 2 m².

(dowód: akta kontroli str. 124)

2.6. W Szkole wydawane były posiłki dwudaniowe, dostarczane ze stołówki w Gimnazjum w Daleszycach. Posiłki wydawane były w Szkole w jadalni/świetlicy. Kontrola PPIS wykazała, że:

- pomieszczenia, urządzenia i sprzęt utrzymane były w należytym stanie sanitarno-higienicznym, urządzenia były sprawne technicznie. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zachowania bieżącej czystości oraz higieny personelu;
- procedury oparte na zasadach HACCP¹² prawidłowo opracowano i wdrożono.

(dowód: akta kontroli str. 120-123)

2.7. Pomieszczenia Szkoły były utrzymane w należytym stanie sanitarno-higienicznym. W wyniku kontroli PPIS nie stwierdzono nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 120-123)

2.8. Przeprowadzone oględziny klas I-III wykazały, że warunki pobytu w Szkole uczniów tych klas były adekwatne do wieku uczniów i spełniały wymogi zaleceń określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹³ (ust. 4 części dotyczącej zalecanych warunków i sposobu realizacji):

- klasy lekcyjne składały się z dwóch części – edukacyjnej i rekreacyjnej;
- część edukacyjna wyposażona była w trzyczęściowe składane tablice do pisania kredą, pomoce dydaktyczne (liczydła, litery, zegary). Pięć sal lekcyjnych wyposażono w tablice interaktywne z laptopem oraz rzutnikiem;
- część rekreacyjna wyposażona była w wykładzinę dywanową, uczniowie prowadzili kąpki przyrody, czytelniczy, plastyczny, zabawek oraz czystości;

¹⁰ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677; dalej: ustawa o NIK).

¹¹ Spośród badanych 368 stanowisk uczniów stwierdzono, że 249 uczniów korzystało z mebli dostosowanych do wzrostu.

¹² Analiza zagrożeń i krytyczne punkty kontroli (ang. hazard analysis and critical control points) – systemowa procedura identyfikacji i szacowania zagrożeń bezpieczeństwa żywności.

¹³ Dz. U. poz. 977, ze zm.

– uczniowie mieli zagwarantowane bezpieczeństwo podczas zajęć. W bezpośrednim sąsiedztwie sal znajdowały się sanitariaty; przejście do sal dydaktycznych (sala komputerowa i sala gimnastyczna) odbywało się przy udziale wychowawcy klasy; Sześć klas¹⁴, tj. 54,5% wszystkich klas I-III nie miało wydzielonego pomieszczenia do wyłącznego korzystania (jedno pomieszczenie wykorzystywane było przez uczniów dwóch klas).

(dowód: akta kontroli str. 125-129)

2.9. W Szkole znajdowała się szatnia, w której uczniowie mieli możliwość pozostawienia wierzchniej odzieży. Szatnia czynna była od godziny 6.45 do 16.45. W szatni wydzielono 13 boksów, które były zamykane i otwierane tylko na przerwach pomiędzy lekcjami. Uczniowie klas szóstych mieli odrębne boksy, dla uczniów klas I-V przypadał jeden boks dla dwóch klas. Na drzwiach wejściowych do szatni wywieszono regulamin korzystania z szatni szkolnej.

(dowód: akta kontroli str. 130-131)

2.10. Szkoła częściowo zapewniła uczniom możliwość przechowywania podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Do dyspozycji uczniów klas I-III było po trzydzieści szafek w każdej klasie. Uczniowie sześciu klas korzystali z trzech sal lekcyjnych na zmianę – w klasach tych szafki przedzielono półkami. Kwestię stworzenia możliwości przechowywania podręczników i przyborów szkolnych uczniom klas IV-VI omówiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 125-129)

2.11. Kontrola PSSE w zakresie pomiarów dotyczących obciążenia uczniów ciężarem tornistrów¹⁵ wykazała, że:

- 91 uczniów posiadało tornistry/plecaki o wadze do 10% ciężaru ciała;
- 88 uczniów posiadało tornistry/plecaki o wadze od 10,1% do 15% ciężaru ciała;
- 189 uczniów posiadało tornistry/plecaki powyżej 15% ciężaru ciała, w tym 84 uczniów miało plecaki ważące od 15,1% do 20,0% ciężaru ciała, 55 uczniów plecaki o wadze od 20,1% do 25,0% wagi ciała, 33 uczniów miało plecaki ważące od 25,1% do 30,0% ciężaru ich ciała, 10 uczniów miało plecaki ważące od 30,1% do 35,0% wagi ciała, 5 uczniów miało plecaki o wadze od 35,1% do 40,0% wagi ich ciała, a jeden uczeń miał plecak ważący 43,2% ciężaru jego ciała.

(dowód: akta kontroli str. 120-123)

Dyrektor Szkoły Tomasz Pleban wyjaśnił: *Placówka podejmowała szereg działań na rzecz „lekkich plecaków”, zorganizowane zostały miejsca na pozostawianie teczek plastycznych, części podręczników w klasach, przeprowadzono rozmowy z uczniami i rodzicami na temat właściwego doboru i noszenia plecaka przez dzieci oraz kontrolowania ich zawartości, zamieszczono na stronie internetowej szkoły, w dziale porad dla rodziców poradnik dotyczący właściwego doboru tornistra dla ucznia.*

(dowód: akta kontroli str. 221-226)

2.12. Szkoła zapewniła uczniom dostęp do Internetu w pracowni komputerowej oraz bibliotece (Szkolne Centrum Informacyjne i Multimedialne) W okresie objętym kontrolą komputery w pracowni komputerowej zabezpieczone były programem antywirusowym G. Date Internet Security, posiadającym moduł kontroli rodzicielskiej oraz blokadę słów niebezpiecznych oraz stron niebezpiecznych szyfrowanych. Osiem komputerów znajdujących się w czytelni biblioteki szkolnej było zabezpieczone programem G. Date Internet Security (blokowano słowa niebezpieczne, nie blokowano niebezpiecznych stron). Ograniczenie dostępu do treści niepożądanych było skuteczne w przypadku pracowni komputerowej, jednak komputery znajdujące się w czytelni biblioteki szkolnej umożliwiały dostęp do treści stanowiących zagrożenie dla prawidłowego rozwoju uczniów, co omówiono szerzej w dalszej części wystąpienia w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 132-134)

¹⁴ 1 b, 1 d, 1 a, 2 b, 2 c i 3 b.

¹⁵ W 18 klasach I-VI (368 uczniów).

2.13. W zakresie pomocy przedlekarskiej w Szkole, ustalono, że:

- w Szkole nie funkcjonował gabinet pomocy przedlekarskiej, jednak uczniom zapewniono możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej w pobliskim Gimnazjum im. Jana Pawła II w Daleszycach, na podstawie zawartej umowy z Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej „Centrum” Sp. z o.o. w Kielcach;
- wszyscy nauczyciele zostali przeszkoleni z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej. Większość z nich (62 osoby) przeszła jednodniowe szkolenie „Podstawowe zabiegi resuscytacyjne oraz stan zagrożeń życia i automatyczna defibrylacja zewnętrzna”. W Szkole obowiązywało zarządzenie dyrektora z 30 grudnia 2011 r. w sprawie wyznaczenia pracowników do udzielania pierwszej pomocy w Szkole;
- apteczki umieszczono we wszystkich miejscach wymaganych § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, tj. w pokoju nauczycielskim, pokoju nauczycieli wychowania fizycznego, sekretariacie Szkoły, świetlicy oraz kuchni. Dodatkowa przenośna apteczka wykorzystywana była podczas wycieczek szkolnych;
- w dniu oględzin wszystkie apteczki wyposażone były w instrukcję udzielania pierwszej pomocy. Komplet niezbędnych środków do udzielania pierwszej pomocy z ważnym terminem przydatności do września 2020 r. znajdował się we wszystkich apteczkach.

(dowód: akta kontroli str. 135-164)

2.14. W okresie objętym kontrolą, według rejestru wypadków, trzy zdarzenia zakwalifikowano jako wypadki na terenie Szkoły. Prawidłowo prowadzono rejestr wypadków, zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Jak wyjaśnił Dyrektor Szkoły, o każdym wypadku powiadamiano ustnie lub telefonicznie podmioty wymienione w § 41 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Kwestie związane z brakiem udokumentowania przekazania informacji o wypadkach odpowiednim podmiotom omówiono w sekcji *Uwagi dotyczące badanej działalności*.

(dowód: akta kontroli str. 165-183, 226)

Szkoła zawarła umowę o świadczenie usług w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy ze Świętokrzyskim Centrum Doradztwa i Szkolenia BHP Agnieszka Zielińska w Kielcach. Umowa dotyczyła m.in. przeprowadzania kontroli warunków pracy oraz przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa higieny pracy, udziału w ustalaniu okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy, prowadzeniu rejestrów, kompletowaniu i przechowywaniu dokumentów dotyczących wypadków przy pracy. W Szkole nie powołano społecznego inspektora pracy.

(dowód: akta kontroli str. 184-186)

2.15. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, Dyrektor Szkoły dokonywał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Szkoły. W latach 2015-2016 (do dnia kontroli) kontrole przeprowadzono dwukrotnie; nie stwierdzono nieprawidłowości. Zgodnie z § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny kopie protokołów przekazano organowi prowadzącemu.

(dowód: akta kontroli str. 187-198)

W dniu 2 listopada 2015 r. przeprowadzono kontrolę stanu technicznego obiektu budowlanego Szkoły. W protokole kontroli wskazano, że obiekt utrzymany był w dobrym stanie technicznym i nadaje się do dalszej eksploatacji.

(dowód: akta kontroli str. 199-202)

2.16. W okresie objętym kontrolą w Szkole nie były realizowane kontrole przez organy kontrolne zewnętrzne w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 217-219)

2.17. W trakcie kontroli do Szkoły przekazana została informacja o podłożonym w budynku ładunku wybuchowym. W związku z zagrożeniem przeprowadzona została ewakuacja, co szerzej opisano w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*.

(dowód: akta kontroli str. 51-53, 203-216, 230-242)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Na dzień 14 kwietnia 2016 r. schody wykonane z lastryka były śliskie, co było niezgodne z § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, który stanowi, że stopnie schodów nie mogą być śliskie. W trakcie kontroli część schodów wyklejono taśmą antypoślizgową.

(dowód: akta kontroli str. 227)

2. Spośród 368 zbadanych przez PPIS stanowisk pracy uczniów, 119 nie dostosowano do wymogów ergonomii, co stanowiło naruszenie § 9 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. PPIS ustalił termin usunięcia nieprawidłowości na 30 maja 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 120-123)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Przyczyną powyższego stanu był brak środków finansowych w poprzednich latach, spowodowanych złą sytuacją finansową gminy. Należy jednak stwierdzić, że od kilku lat wspólnie z samorządem gminnym zostało podjętych szereg działań mających wpływ na zmianę tego stanu rzeczy. Ze względu na stan budynku w pierwszej kolejności zostały przeprowadzone działania mające bezpośredni wpływ na podniesienie bezpieczeństwa w budynku, takie jak: wymiana podłóg drewnianych oraz pcv, wymiana żeliwnych grzejników i zniszczonych okien oraz zapewnienie odpowiedniej temperatury w okresie zimowym, remont łazienek szkolnych, remont instalacji wodnej, a szczególnie hydrantów w całym budynku, remont ciągów komunikacyjnych wokół placówki. Działania te pochłonęły znaczne środki finansowe pochodzące z budżetu gminy. Dopiero kolejnym krokiem jest wymiana mebli szkolnych. Pragnę zauważyć, że od 2 lat sukcesywnie zakupywane są nowe ławki i krzesła szkolne, które zostały rozmieszczone w salach lekcyjnych. A proces dostosowania stanowiska pracy uczniów do wymogów ergonomii jest zaplanowany również na bieżący rok szkolny i zostanie zakończony do końca czerwca 2016 r.*

(dowód: akta kontroli str. 221-226)

3. Nie wszystkim uczniom zapewniono możliwość pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Do dyspozycji uczniów klas I-III były szafki, z których korzystali. Uczniom klas IV-VI tylko formalnie zapewniono możliwość pozostawiania swoich rzeczy.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Szkoła zapewnia również możliwość pozostawiania części podręczników we wszystkich klasach. W oddziałach I-III zostały zamontowane zamknięte szafki, w których uczniowie mogą pozostawić książki i przybory szkolne, natomiast w salach lekcyjnych dla oddziałów IV-VI zostały zakupione i zamontowane szafy otwarte, w których uczniowie mogą pozostawić podręczniki szkolne. Rodzice niechętnie zgadzają się na pozostawianie części podręczników w klasach. Dlatego też znaczna część uczniów posiada tornistry ze stelażem i kółkami, które umożliwiają przemieszczanie się z tornistrem bez dźwigania go, ale jego ciężar jest znacznie większy, gdyż dodatkowym obciążeniem jest waga wcześniej wspomnianego stelaża oraz kółek.*

(dowód: akta kontroli str. 221-226)

4. Zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające. W czytelnicy – Szkolnym Centrum Informacyjno-Medialnym nie zabezpieczono w sposób skuteczny na ośmiu komputerach, dostępem do stron, które zawierają niepożądane treści.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *Centrum Informacji Medialnej zostało wyposażone w komputery w ramach projektu „Rozwój społeczeństwa Informatycznego poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Daleszyce” prowadzonego przez Gminę Daleszyce w latach 2013-2014. Zgodnie z zasadami tego projektu w jednostkach podległych zostały utworzone miejsca wyposażone w zestawy komputerowe dostępne dla wszystkich potrzebujących z dostępem do Internetu. Korzystają z nich również nasi uczniowie. Należy dodać, że nasza placówka zakupiła odpowiednie oprogramowanie dla zabezpieczenia*

wszystkich komputerów w odpowiednie oprogramowanie z funkcją kontroli rodzicielskiej, tj. „G Data Internet SECURITY” w ilości 50 sztuk i przekazana informatykom UMiG do instalacji. Odpowiednie oprogramowanie zostało uruchomione na wszystkich komputerach poprzez filtrowanie zawartości, które umożliwia blokowanie dostępu do stron internetowych zawierających niepożądane treści, jak również blokowanie dostępu do stron internetowych na podstawie adresu strony internetowej lub poszczególnych słów w treści strony. Ze względu na fakt, że komputery są zabezpieczone i zarządzane tylko przez uprawnionych pracowników UMiG w Daleszycach, pracownicy Szkoły nie posiadają uprawnień do dokonywania zmian w oprogramowaniu. Zatem ze strony placówki nadzór bezpośredni nad komputerami pełni nauczyciel bibliotekarz, bez obecności którego uczniowie nie mają możliwości korzystania z komputerów.

(dowód: akta kontroli str. 221-226)

5. We wszystkich protokołach powypadkowych brak było potwierdzenia zaznajomienia się rodziców (opiekunów) poszkodowanych z treścią protokołów powypadkowych oraz doręczenia im tego protokołu, co było niezgodne z § 45 ust. 1 pkt 2 i § 46 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

(dowód: akta kontroli str. 165-183)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że brak potwierdzenia o zaznajomieniu się rodziców (opiekunów) poszkodowanych z treścią protokołów powypadkowych oraz doręczenia im tego protokołu spowodowany jest zwykłym niedopatrzaniem. Niedopatrzanie to zostało usunięte poprzez zapoznanie z protokołami oraz poświadczenie podpisem rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 221-228)

6. Zgodnie z § 19 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, jeżeli stan zagrożenia dla bezpieczeństwa powstanie lub ujawni się w czasie zajęć, niezwłocznie się je przerywa i wyprowadza się z zagrożonych miejsc osoby powierzone opiece szkoły lub placówki.

W trakcie kontroli do Szkoły została przekazana informacja o podłożeniu w niej ładunku wybuchowego. W związku z zagrożeniem została przeprowadzona ewakuacja uczniów Szkoły. W akcji tej uczestniczyły jednostki Państwowej Straży Pożarnej oraz Policji. Nie spełniono wymogu niezwłocznego wyprowadzenia z miejsc zagrożonych dzieci z przedszkola, wchodzącego w skład Zespołu (dzieci zostały ewakuowane ze znacznym opóźnieniem).

Zastępca Dyrektora Szkoły, która w tym dniu pełniła jego obowiązki, wyjaśniła: *Nie podjęłam decyzji o ewakuacji dzieci z przedszkola z dwóch powodów, po pierwsze przedszkole znajduje się w odrębnym budynku, po drugie żadna z osób znajdujących się w budynku (strażaków i policjanta) nie była zainteresowana pozostałymi budynkami. W momencie pojawienia się grupy antyterrorystycznej po rozmowie podjęłam decyzję o ewakuacji dzieci z przedszkola. Mam świadomość, że może była to późna decyzja, ale wynikała ona z faktu, że uważałam, iż dowodzenie akcją przejęli strażacy i policjant i na taką dyspozycję czekałam od tych osób.*

NIK podkreśla, iż budynek przedszkola znajdował się w obszarze zagrożonym, a to na dyrektorze szkoły lub placówki, zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, spoczywa obowiązek zapewnienia bezpiecznych warunków pobytu w szkole lub placówce.

(dowód: akta kontroli str. 51-53, 203-216, 230-242)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W opinii NIK Szkoła powinna dążyć do zapewnienia w salach lekcyjnych minimum 2 m² powierzchni na jednego ucznia, co pozwoliłoby zagwarantować w większym stopniu komfort nauki oraz zaspokoić potrzeby psychoruchowe uczniów. NIK zwraca uwagę, że Szkoła przyjęła znaczną liczbę uczniów spoza obwodu Szkoły¹⁶ (stanowili oni 16% uczniów), co mogło mieć wpływ na nadmierne zagęszczenie pomieszczeń.

¹⁶ Jak stanowi art. 20a ust. 2 i 5 ustawy o systemie oświaty, dzieci i młodzież zamieszkałe w obwodzie publicznej szkoły podstawowej i publicznego gimnazjum są przyjmowane z urzędu.

2. Zdaniem NIK Szkoła powinna zintensyfikować działania na rzecz „lekkich tornistrów”, gdyż o ich ograniczonej skuteczności świadczy faktyczna waga tornistrów i plecaków, która dla 51,3% uczniów przekroczyła 15% masy ich ciała, a w przypadku 23,8% uczniów wynosiła od 10 do 15% masy ciała. Zmniejszeniu wagi plecaków sprzyja zapewnienie rzeczywistej możliwości pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych. Zaproponowany przez Szkołę sposób realizacji wymogów określonych w § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny był funkcjonalny jedynie w klasach I-III, w których uczniowie odbywają wszystkie lekcje w jednej sali. Rozwiązanie takie nie jest jednak wystarczające w klasach IV-VI, w których uczniowie odbywają lekcje w różnych salach w ciągu jednego dnia.

3. Szkoła nie udokumentowała zawiadomienia o wypadkach pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy, organu prowadzącego oraz rady rodziców. Zawiadomienie takie było wymagane § 41 ust. 1 pkt 3, 4 i 5 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

Ocena cząstkowa

W Szkole podejmowane były działania w celu zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu, jednak nie były one w pełni skuteczne. Uczniom zorganizowano bibliotekę, świetlicę oraz opiekę przedlekarską, odpowiednio wyposażono apteczki szkolne. Zorganizowany był zespół urządzeń rekreacyjno-sportowych, który co prawda nie zaspokajał w pełni potrzeb w zakresie lekcji wychowania fizycznego, jednak Szkoła zagwarantowała uczniom możliwość uczestnictwa w zajęciach sportowych na boisku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Daleszycach. Szkoła nie zabezpieczyła całkowicie uczniów przed dostępem w Internecie do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Sporządzanie planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych z zachowaniem, w możliwie najpełniejszym zakresie, zasad higieny pracy umysłowej.
2. Podjęcie działań w celu zatrudnienia w klasie II d, w której przekroczono limit 25 uczniów, asystenta nauczyciela, zgodnie z wymogiem art. 61 ust. 3d ustawy o systemie oświaty.
3. Kontynuowanie działań zmierzających do wyeliminowania stanu śliskości schodów, zgodnie z § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.
4. Dostosowanie wszystkich stanowisk pracy uczniów do wymogów ergonomii, zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.
5. Zapewnienie wszystkim uczniom możliwości pozostawienia w Szkole części podręczników i przyborów szkolnych, zgodnie z § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny.
6. Podjęcie działań w celu zabezpieczenia uczniów przed dostępem, za pośrednictwem Internetu, do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty.
7. Wyeliminowanie przypadków braku potwierdzenia zaznajomienia się rodziców (opiekunów) poszkodowanych z treścią protokołów powypadkowych oraz doręczenia im tego protokołu.
8. Podjęcie działań zapobiegających możliwości pozostawiania osób powierzonych opiece Zespołu w miejscu, które stwarza zagrożenie dla ich bezpieczeństwa.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia czerwca 2016 r.

Kontroler
Zbigniew Biegaj
główny specjalista kp.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Wicedyrektor
Tadeusz Mikołajewicz

.....
Podpis

.....
Podpis